

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt VIII. Gratiam liberantem non euertere libertatem naturalem, sed statuere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

nunc Petri quoque Diaconi vox est collegarumque eius: namque & is libertatem alteram ab altera haud obscuro discrimine separauit. Alteram quippe Christianam appellauit, alteram naturalem significauit esse libertatem. Vt falsa, inquit, libertas fieret Christiana libertas, eadem libertas liberatore indiguit, quo posset per eius gratiam ab occupationibus humanis auersa, ea cogitare & desiderare quæ pertinent ad vitam æternam. Vt autem intelligeres, alteram illam quam naturalem dicimus, in natura etiam vitiis deformata remansisse, sed ad benefaciendum nemini iam post lapsum sufficere, subiungit: Sine hac igitur gratia potest quidem cogitare aut velle seu desiderare humana, non autem potest cogitare aut velle seu desiderare diuina. Quorum primum est & præcipuum fundamentum & crepido quodammodo, siue omnium bonorum origo, credere in Dominum gloriæ crucifixum. Quod utique non est ex naturalis arbitrij libertate, quia non hoc caro & sanguis, sed Pater cælestis reuelat cui voluerit, ad veram eum attrahens libertatem, non violenta necessitate, sed infundendo suauitatem per Spiritum sanctum; vt mox credentes dicamus, quia Dominus est Iesus: quod nemo per naturalem arbitrij libertatem potest dicere, nisi in Spiritu sancto. Hæc illi. Posse fatentur hoc igitur naturalem arbitrij libertatem, si diuinus Spiritus adiuerit.

CAPVT VIII.

Gratiam liberantem non euertere libertatem naturalem, sed statuere.

QVAPROPTER quæ remansit peccato subdita naturæ libertas, ea ipsa est quæ liberatæ & vegetante spiritu Dei, bonum omne quod ad nostram salutem cōfert, operatur: & id quidem haud minus liberè quàm si innatis sibi viribus sufficeret ad id perficiendum.

vt enim

Cap. 27. lib. de gratia Christi.

Lib. de incarnatione et gratia Domini nostri Iesu Christi, cap. 6.

vt enim non aliter vel videt cæcus, vel graditur claudus, diuino vterque beneficio restitutus, quàm is qui eiusmodi nunquam vitiis laborarit: ita omninò liberum arbitrium nõ aliter officia virtutis exequitur, opitulante gratia Christi, quàm si propriis ea viribus nemine iuuante perageret. Ac sicut arte medici fit in oculis caligantibus, vt possint videre quod non vident: nec tamen non ipsorum visio est, quam medicina contulerit: ita in cordibus tardis & hebetibus, per Spiritum sanctum acies obducta tergitur, & de vero lumine, tenebrorũ iam & deficientes lucernæ lumen accipiunt: nec tamen nisi ipsarum erit quicquid fulgoris acceperint. An nesciat rerum effector ac moderator Deus, sic & reparare & reparatum regere quod condidit, vt eius naturam conseruet, modumque illi cum crearetur attributum? Nonne ipse est qui proprios ad fines omnia pro cuiusque rei conditione suauissima directione perducit? Efficit omninò hic conditor vt liberi arbitrij naturalis proprietates, tanquam absterfa rubigine cupiditatis & erroris, in bonis operibus producendis appareat atque renitescat. Vtque eius gratia legem non destruit sed statuit; propterea quòd eius ope fiat vt lex impleatur: ita nec liberũ euertit arbitrium, sed lapsam erigit, imbecille corroboret, planeque stabilis, dum præstat homini, vt diuinorum ipse mandatorum percurrens viam, brauium petat supernæ vocationis. Faciam, inquit, vt in præceptis meis ambuletis, & mandata mea custodiatis & operemini. Et, Ipse, inquit, rectos faciet cursus tuos, & itinera tua in pace perducet. Agimur sanè, quoniam scriptum est: Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei; sed agimur, vt agamus, cooperatoresque simus gratiæ Dei: Spiritus enim qui nos agit, agentibus adiutor est. Nemo autem adiuuatur, si ab illo nihil agatur. Non ergo voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur; sed ideo iuuatur

quia

Prosper in epistola ad Demetriadem.

*Ezech. 36.
Aug. serm. 13.
de verbis Apostoli.
Prouerb. 4.
Lib. de correptione
& gratia. cap. 2.
& conc. 27. in
Psalm. 118.
Epist. 89.*

quia nō tollitur, inquit Augustinus. Et iterum in Psalmum 78. Cū adiuuari, inquit, nos vult, nec ingratus est gratiæ, nec tollit liberum arbitrium. Qui enim adiuuatur, etiam per seipsum aliquid agit. Hoc iis locis: Ipse quoque spiritus est qui operatur in nobis velle ac perficere pro bona sua voluntate; ac sicuti per Prophetam dictum est, Operatur ipse in nobis omnia opera nostra. Ex quo & illud scriptum est: Reuela Domino viam tuam, & spera in eum, & ipse faciet. Non (inquit Augustinus) sicut quidam putant, quod ipsi faciant. nullos enim videtur attendisse, cū dixit, Et ipse faciet; nisi eos qui dicunt, nos facimus, id est, nos ipsi nos iustificamus. An ergo sensit Augustinus, sic Deum in nobis operari, nihil vt ipsi operemur? minimè verò. Nam continuò secutus adiunxit: Vbi quidem operamur & nos, sed illo operante cooperamur, quia misericordia eius prauenit nos. Alio quoque in loco, producta Pauli sententia, qua dicit: Scimus quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum; eaque sententia significatum accipiens, Deum nobis esse cooperatorem; statim subdidit: Si nō esses operator, ille non esset cooperator. Et in Psalm. 77. Gratia, inquit, Dei non solum operatur remissionē peccatorum, sed etiam cooperantem sibi facit hominis spiritum. Denique ait in Euangelio Veritas, Non estis vos qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Num ergo patitur tantummodo humana mens, quod in ea spiritus diuinus operetur? Imò verò in nobis vt operemur, operatur. Et quia (vt D. Leo scribit) rationales lapides sumus & viua materies, sic nos auctoris nostri extruxit manus, vt cum opifice suo etiam is qui reparatur operetur. ac sicuti liberè ipse operatur in nobis, sic prorsus agente Deo, liberè ipsi operamur. Non enim nihil agit, aut sibi quid agat, in potestate esse non sentit qui credit, qui sperat, & inuocat, & in quo per dilectionem

*Lib. de natura
& grat. c. 32.
Serm. 13. de
verbis Apost.*

*Serm. 9. de
Quadrage.*

*Isaia 1.**Hiaram. 32.**Ecclesiast. 37.**De pradest.
sanct. cap. 8.**Lib. de corrept.
& grat. c. 12.**Instit. lib. 2.
cap. 3.*

tionem pia fides operatur: si nihil agere ipsi libero arbitrio possemus, quibus ergo illa dicerentur: Lauamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite bene facere? Quis ille esset cui Deo dicere liceret: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, & postquam ostēdisti mihi, percussi femur meum? Si nulla in agendo voluntatis libertas esset reliqua; quēnam apud homines locum illa Prophetæ haberet oratio: Si uolueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: quòd si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos? Cur laudaretur diues, qui potuit transgredi, & non est transgressus; mala facere, & non fecit? Nihil quidem in bono opere liberum potest arbitrium, nisi diuinitus moueatur. Vt autem moueatur, in manu Dei est, sicut lutum in manibus figuli. Sed omninò sic mouetur diuinitus, ut & seipsum moueat, suæque operationis & ultro neum & liberum existat principium. Gratiam quoque Dei qua bene uiuitur, nulla, ut ab Augustino traditum est, cordis humani duritia respuit, quæ sita in eo sit, ut ipsa cordis durities auferatur. Quis enim nõ videat, duram simul & mollem, obedientem & refractariam, bonam ac malam, non posse hominis esse voluntatem? sed per eam gratiam sic bene uiuitur, ut si non aliter agi tanquam urgente fato vita posset, nullum bonæ vitæ præmium, nulla bene uiuentis laus existeret. Ideoque D. Augustinus cum dixisset, ita subuentum esse infirmitati voluntatis humanæ, ut gratia diuina indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur (ob quod præuè intellectum verbum, pulchrè sibi cum Augustino conuenire gloriatur Calvinus) non subiunxit, ideo humanam voluntatē non posse deficere; sed addidit, Ideo, inquit, quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduersitate aliqua vinceretur. Sicut etiam non ait in eodem

libro

libro (quamuis hoc mentiri Calvinus incredibili impudentia non dubitauerit) primam libertatem fuisse posse non peccare: nostram verò multo maiorem, non posse peccare, tanquam videlicet hoc nostræ modo libertatis sit: sed ait expressimè hanc nouissimam fore libertatem vt peccari non possit: quomodo nouissima immortalitas erit mori non posse, cùm prima fuerit posse non mori. Non enim, vt idem ait, quasi fatum quoddam, sic gratiam qua liberamur defendimus, vt ex ea bene iusteq. viuendi necessitas oriatur: sed ipsam dicimus gratiam necessariam, vt bene sancteque viuatur. Et sicut ij qui credunt (inquit Prosper accuratissimus Augustini sectator) iuuantur vt in fide maneat, & qui nondum crediderunt, iuuantur vt credant: ita & illi in sua potestate habent vt exeant, & isti in sua habent potestate, ne veniant. Ideoque hominibus iudicio rationis vtentibus, liberum est ab eo quod vel bene credūt, vel bene viuunt discedere: vt non discessisse, sit præmium, & vt quod non potest nisi cooperante spiritu Dei fieri, eorum meritis deputetur, quorum id potuit voluntate non fieri. Nec verò spiritum Patris ad hoc quisquam accipit, vt vel otiosa mens eius & volūtas remaneat, agatque ipsa nihil, vel ineluctabili necessitate diuinas res eloquatur: sed vt hoc ipsum liberè faciat, quod sine illo spiritu nullo modo possit. Non quòd gratia ipsum nobis liberè operandi conferat modum, quem inuenit in natura; sed quòd sic operetur in nobis, efficaciterque & tamen suauiter nos moueat, vt illū incolumem saluumque relinquat. Itaque sicut scriptum est: Non estis vos qui loquimini, *Matth. 10.* sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis; ad exprimendam in eiusmodi opere gratiæ energiam: ita dictum est alibi: Audiuius eos loquentes magnalia *Ath. 2.* Dei. & Loquebar de testimonijs tuis in cōspectu Regum; ad cōmendandam naturalem arbitrij libertatem. *Psal. 118.*

C

Rursus

Rursus ut gratiæ liberantis commōstrat beneficiū ille qui Deo dicit, Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis; ita liberum ostēdit arbitriū Deus, cūm homini dicit: Excutere de puluere, con surge, sede Hierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion. Et quemadmodum ad constabiliendam necessariæ Dei gratiæ prædicationē plurimum confert illa apud Ezechielem noui Testamenti promissio: Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri: ita pro liberi arbitrij assertionē vehemēter facit quod per eundem Prophetam peccatoribus dicitur: Facite vobis cor nouum & spiritum nouum: & quare moriemini domus Israël? utque pro gratia militat oratio qua petitur à Deo, Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiā: ita pro libero arbitrio valet illud, Inclinaui cor meū ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem. Qui enim dicit, Inclinaui cor meum; ipse iam dixerat, Inclina cor meum in testimonia tua. ut intelligamus, inquit Augustinus, simul, hoc esse & diuini muneris, & proprię voluntatis. Ac generatim sicuti illi ipsi gratiæ necessitati quotidiana fidelium ad stipulatur oratio, qua non inodō petitur condonatio delictorum, verūm etiam ut Dei voluntatem, eius obtemperando præceptis, faciamus, tentationesque vincamus: (Ipsa enim oratio, inquit Augustinus, clarissima est gratiæ testificatio) ita nobis ipsa præcepta, adhortationes, consilia ut iustè & piè viuamus, rursumque correptiones, cōminationes, castigationes que si malè & improbè vixerimus, naturalem arbitrij libertatem euincunt. Denique cūm sit Christi duplex aduentus; alter quo in forma serui humilis venit ad saluandum mundum; alter quo venturus est, Iudicis supremi gloria & maiestate sublimis: ille quidem gratiæ commendationem habet illustrem; iste liberi arbitrij probationem certam, quē admodum rectè ostēdit Augusti-

Augusti-

Augustinus epistola 46. Si enim non est Dei gratia, quomodo saluat mundum? Et si non est liberum arbitrium, quomodo iudicat mundum? Eo quippe sublato, si & reprobi ad malum, & prædestinati ad bonum agantur inflexibiliter, non est profectò ei iudicio locus, quo vel illi ob sua peccata damnètur, vel hi ob benefacta coronentur. Nec verò Catholici illi veteres ignorarunt ab Hieremia dictum esse: Non est in homine via eius, nec viri vt dirigat gressus suos. siue, què admodum alij legūt, vt corrigat viam suam. Hoc cum probè tenerent, tamè liberum arbitrium defenderunt, per quod in potestate habemus agere & non agere. Illud enim sic viderunt explicari posse, vt nihil omninò cum hac libertate pugnaret: velut Augustinum secutus Fulgentius, qui commemoratis Prophetiæ verbis, adiungit: Non est itaque in homine via eius, quam habet ex Deo; neque viri est, vt corrigat viam suam, quam habet ex seipso. Et rursus, Viam ergo suam non habet in se, nec viam suam corrigit, nisi cum rectitudine cordis donum gratiæ spiritualis acceperit. Si enim hoc per se ipse posset, cur optaret iustus: Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas! vbi audis, Vtinam, inquit Augustinus, vocem optantis agnosce, & agnita voce optantis, depone superbiam præsumptis. Quis enim se dicat optare quod sic habet in potestate arbitrij, vt nullo indigens adiumento id possit efficere? Itaque veteres illi ad gratiæ cōmendationem referunt Propheticum testimonium, quod hodie quidam noui Manichæi ad liberi arbitrij euersionem proferre haud verentur. Tanquam non hoc etiam per eundem Prophetam præceptum sit: Bonas

Cap. 10.

Cap. 20. lib. de
gratia Iesu
Christi.
Augustinus in
Psalm. 118.
Cant. 5.

Hierem. 7.

Proverb. 4.

nihil absurdius à Caluino, aut aptius ad significandum liberum arbitrium lapidē potius esse quàm viuam motiuamq̃. sui naturā dici potuit, quàm quod hisce verbis non dubitauit exprimere: Quis, inquit, voluntatis humanæ infirmitatem dicet subsidio roborari, quo ad boni electionē efficaciter aspiret, cū transformari renouariq̃e totum oporteat? Planissimè videlicet hoc, & iis verbis, & subiuncta de lapide similitudine significans, humanā voluntatē non adiuuari per gratiam, vt ipsa bonum efficaciter velit atque operetur: sed omni agendi vi atque efficacitate destitutā, nihil aliud quàm diuinæ operationis impressionē suscipere, nec cōmouere quidē seipsam accepta gratia, sed duntaxat commoueri: tanquam si globum in altum iacias, aut lapidi quiddā insculpas. Scilicet ista sunt diuinis literis consentanea, quibus per gratiam sanari, viuificari, excitari, adiuuari, & roborari dicitur humanus animus, vt viuificatus operetur, sanatus ambulet, excitatus euigilet, torporemq̃e vitiorū excutiat, aditus procedat, roboratus pugnet ac vincat, victor deniq̃. cū perseuerantia laude muneretur. Verūm euenit hoc istis, quod olim Pelagianis: vt quoniam gratiæ cum libero arbitrio non abs re difficilis visa conciliatio est, cū sit eorū tamen suauissima coniunctio: assertione gratiæ liberum arbitriū destrui videretur Hoc interest sanè, quòd illi vt liberum tenerent arbitrium, gratiam oppugnabant: isti vt gratiæ patrocinetur, liberum arbitrium persequuntur. Igitur liberum hominis arbitrium, & cū tenetur mortifera peccati seruitute captiuum, natiuam obtinet libertatem (propter quam ex natura hominum imago Dei nequit expungi, etiamsi terrenorum affectuum labe deformari potest) & tum proinde retinet eandem libertatem, cū solutis peccati vinculis, operante in nobis Christo, sine quo facere nihil possumus, iustitiæ seruire cœperimus.

*Vide August.
c. 8. lib. 4. con-
tra Iulian. &
epist. 47. ubi
difficillimam
dicit quæstio-
nem de volun-
tate & gratia.*